

Wokół bibliografii retrospektywnej polskich i europejskich czasopism literackich i kulturalnych: z warsztatu *Bibliografii zawartości czasopism warszawskich*. Retrospektywna bibliografia dziewiętnastowiecznej prasy w Polsce: teraźniejszość i perspektywy

ABSTRACT: Rosołowski Marcin, *On a Retrospective Bibliography of Polish and European Literary and Cultural Periodicals: From the Workshop of the Bibliography of Warsaw Periodicals. A Retrospective Bibliography of the Nineteenth-Century Press in Poland: Present and Prospects*, "Poznańskie Studia Slawistyczne" 30. Poznań 2026. Wydawnictwo "Poznańskie Studia Polonistyczne," Adam Mickiewicz University, Poznań, pp. 131–143. ISSN 2084–3011.

The article describes the current state of retrospective bibliographies of articles from Polish periodical publications. It summarizes work in this area over the past 30 years. It also provides a review of retrospective bibliographies of articles and indexes of periodicals from other European countries, incl. Germany, former Yugoslavia, Hungary and Great Britain. Drawing on his work on the *Bibliografia zawartości czasopism warszawskich 1795–1831* [Index of Warsaw Periodicals 1795–1831], the author demonstrates the importance of this type of work for literary and cultural researchers and outlines the challenges bibliographers face.

KEYWORDS: bibliography; index of periodicals; databases

Wydawałoby się, że cyfryzacja i możliwość tworzenia obszernych baz bibliograficznych, które dają możliwości wyszukiwania żądanych treści na różnych poziomach, pozwolą zintensyfikować prace nad retrospektywnymi bibliografiami polskich czasopism. Niestety, jak dotąd tego rodzaju bibliografia zawartości czasopism stanowi raczej specjalność pojedynczych naukowców i ośrodków naukowych, niż domenę szeroko zakrojonych projektów. System punktacji, który determinuje aktywności w naszej nauce (a w szczególności w naukach humanistycznych), nie uznaje prac bibliograficznych za godne punktowania, choć nie trzeba bronić tezy, że tego rodzaju fundamentalne opracowania stanowią podstawę dla wielu prac naukowych.

Polscy badacze mogą korzystać z ukazujących się bibliografii zawartości poszczególnych czasopism – ich zakres czasowy to przede wszystkim ostatnie dziesięciolecie. Im bardziej cofamy się w przeszłość, tym trudniej. Niezastąpiony *Wykaz polskich bibliografii nieopublikowanych*, obecnie dostępny na stronach internetowych Biblioteki Narodowej w postaci bazy¹, a wcześniej wydawany w postaci książkowej, jest wskazówką dla badacza, gdzie znajdują się zestawienia treści poszczególnych czasopism w postaci kartotek lub maszynopisów. Dodajmy – z reguły nieudostępnionych w postaci cyfrowej.

Takie prace, jak bibliografia zawartości warszawskiego „Tygodnika Ilustrowanego” autorstwa prof. Grzegorza Bąbiaka (Bąbiak, 2015), potwierdzają raczej zasadę, że prace nad retrospektywnymi bibliografiami zawartości polskich periodyków trafiają się zwykle na marginesie innych badań. Wyjątkiem jest seria *Spisy zawartości prasy wielkopolskiej*, wydawana przez Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. W latach 1997–2015 ukazało się 26 zeszytów, zawierających spisy publikacji z 38 dziewiętnastowiecznych czasopism i gazet wielkopolskich²; zeszyty te są dostępne również w Internecie³. Nie jest to jednak bibliografia sensu stricto, lecz adnotowany spis publikacji ogłoszonych

1 Niestety, baza ta jest skrzętnie ukryta przed wzrokiem niepowołanych i nie do namierzenia przez internetowe wyszukiwarki (<https://tinyurl.com/ac6exezs> 9.11.2025).

2 Poszczególne zeszyty opracowane przez Hannę Wieland i Krystynę Jazdon.

3 <https://tinyurl.com/muc22wwz> 9.11.2025.

w poszczególnych tytułach. Publikacje anonimowe lub podpisane kryptonimami bądź pseudonimami nie są opatrywane informacjami na temat autorstwa. Nie zmienia to faktu, że inicjatywa poznańskiego środowiska jest bardzo wartościowa zwłaszcza, że uwzględnia także tytuły efemeryczne i trudno dostępne. Niestety, od dziesięciu lat nie doczekaliśmy się żadnej nowej publikacji w tej serii.

Kolejnym dużym i cennym przedsięwzięciem z zakresu retrospektywnej bibliografii zawartości czasopism jest przenoszenie słynnej kartoteki Bara, znajdującej się w zasobie Instytutu Badań Literackich PAN, do bazy internetowej⁴. Chodzi o ok. 800 tys. kart, na których znalazły się publikacje z 2,2 tys. czasopism. Obecnie w internetowej bazie znalazło się ok. 400 tys. rekordów, a więc mniej więcej połowa zasobu.

Przypomnijmy: kartoteka literackiej zawartości polskich czasopism (do 1939 roku) została zainicjowana jeszcze w czasie niemieckiej okupacji przez wybitnego bibliografa i historyka literatury Adama Bara (1895–1955). Po wojnie prace nad kartoteką prowadził Instytut Badań Literackich PAN w Warszawie. Uzupełnianie i meliorację bazy zawieszono w 1970 roku. Choć nie stanowi kompletnego zestawienia publikacji dotyczących literatury i utworów literackich zamieszczonych w polskich czasopismach, to stanowi niezrównane i fundamentalne źródło, zwłaszcza w odniesieniu do periodyków dziewiętnastowiecznych.

Tzw. bibliografia Bara stanowi jedno z podstawowych źródeł *Bibliografii literatury polskiej* „Nowy Korbut”, której kolejne tomy wychodzą od 1963 roku; ostatni, wydany w 2024 roku, obejmuje bibliografię przedmiotową dotyczącą Adama Mickiewicza. Ze względu na drobiazgowość, obszerne zestawienia publikacji z gazet i czasopism zarówno w bibliografii podmiotowej autorów, jak i bibliografii przedmiotowej autorów i zagadnień, „Nowy Korbut” można określić jako bibliografię zawartości literackiej polskiej prasy – i to wychodzącą poza koniec XIX wieku, cytuje bowiem publikacje aż do czasów współczesnych.

Użyteczność „Nowego Korbuta” jeszcze bardziej zwiększyłoby udostępnienie tej monumentalnej, unikalnej na skalę europejską bibliografii literackiej w postaci internetowej bazy. Niestety, nic nie wskazuje,

4 <https://tinyurl.com/jzrp2hf9> 9.11.2025.

że w najbliższych latach taki pomysł może doczekać się urzeczywistnienia.

Europejskie retrospektywne bibliografie zawartości periodyków

Fakt, że retrospektywna bibliografia zawartości czasopism jest przedsięwzięciem żmudnym, czasochłonnym i wymagającym przy szerzej zakrojonych projektach pracy zespołów specjalistów, powoduje, że bibliografie obejmujące publikacje z więcej niż jednego czasopisma są w Europie i na świecie raczej wyjątkiem niż regułą. Próby sporządzenia narodowych repertuarów publikacji z gazet i czasopism w dziewiętnastym wieku kończyły się niepowodzeniem.

W Rosji materiał do bibliografii zawartości rosyjskich periodyków za lata 1800–1854 gromadził Vladimir Izmailovič Mežov. Planowana przez niego bibliografia miała mieć układ krzyżowy i objąć 15–20 tomów (Maškova, 1969) Światło dzienne ujrzała jedynie część zgromadzonych materiałów (dotyczących historii Rosji), opublikowana w trzutomowej *Russkoj istoriczeskoj bibliografii 1800–1854 gg.* (Mežov, 1890–1893). Inne poświadczone w źródłach przedsięwzięcia, m.in. bibliografia Mihaila Dmitrieviča Hmyrova, nie wyszły poza fazę planów i wstępnych działań. Planowany na cztery tomy przedmiotowy indeks treści wybranych czasopism i gazet z XVIII wieku i pierwszej połowy XIX, autorstwa Vsevoloda Ivanoviča Vsevolodova, objął jedynie początek alfabetu (A–Baz) i spotkał się z surową oceną recenzentów (Vsevolodov, 1857).

Warto zauważyć, że były to próby podejmowanie nie przez zespoły, a przez pojedynczych badaczy – podobnie zresztą, jak dziewiętnastowieczne próby sporządzenia pełnej bibliografii rosyjskich druków zwartych, co do jednej zakończone niepowodzeniem. Nie udało się do końca doprowadzić bibliografii zawartości czasopism węgierskich, podjętej przez Józsefa Szinnyei, autora monumentalnej biobibliografii autorów węgierskich od czasów najdawniejszych aż do końca XIX wieku. Z pracy *Hazai és külföldi folyóiratok magyar tudományos repertórium* ukazały się trzy tomy, obejmujące publikacje dotyczące historii, nauk pomocniczych historii oraz nauk ścisłych i przyrodniczych (Szinnyei, 1874–1875).

Pracą zbiorową był *Register til en del norske tidsskrifter* rejestrujący publikacje z periodyków norweskich. W latach 1908–1911 wydano dwa tomy tej bibliografii; pierwszy obejmował publikacje dotyczące norweskich miejscowości, drugi – materiały biograficzne dotyczące osobistości norweskich (*Register til en del norske tidsskrifter*, 1908–1911).

Jeśli chodzi o bliższe nam czasy, palmę pierwszeństwa dzierży projekt absolutnie unikalny – podjęta przez zagrzebski Leksykografski Zavod kompletna bibliografia zawartości gazet, czasopism, almanachów, kalendarzy, sprawozdań szkolnych itp., wydawanych na ziemiach ówczesnej Jugosławii, niezależnie od języka – w sumie 6 tysięcy tytułów. Co ciekawe, olbrzymia kartoteka (ok. 8 mln kart) zgromadzona do tego projektu jest w całości zdigitalizowana i dostępna w Internecie⁵. Na jej podstawie w 1956 roku zaczęto publikować wielotomowe zestawienie *Bibliografija rasprava, članaka i književnih radova* (następnie: *Bibliografija rasprava i članaka*). Poszczególne tomy tej bibliografii poświęcone są różnym dziedzinom nauki i kultury oraz zawierają – w wyborze, podczas gdy wspomniana kartoteka dąży do kompletności – adnotowane opisy publikacji z periodyków od XVIII wieku do 1945 roku. Ostatnie dwa tomy opublikowano już po rozpadzie Jugosławii, dlatego ograniczają się one jedynie do czasopism chorwackich.

Inicjatorem i koordynatorem katalogu publikacji z jugosłowiańskich periodyków był dr Mate Ujević, chorwacki wydawca, encyklopedysta, publicysta i literat. W ciągu sześciu lat, przy pracy licznego zespołu, rozpisującego zasoby wielu jugosłowiańskich bibliotek, udało się sfinalizować projekt nieporównywalny z przedsięwzięciami planowanymi i realizowanymi w innych państwach (Ivančić, 2007). Dzisiaj, wskutek strat spowodowanych wojną na Bałkanach w końcu XX wieku, zapisy bibliograficzne są jedynym śladem po bezpowrotnie zniszczonych unikalnych wydawnictwach.

Pozostajmy przy krajach słowiańskich. Od roku 1997 Rosyjska Biblioteka Narodowa w Sankt Petersburgu publikuje *Svodnyj katalog serial'nyh izdanij Rossii (1801–1825)*. Pierwsza część tego zestawienia poświęcona jest czasopismom i obejmuje dokładny spis zawartości poszczególnych

5 <https://tinyurl.com/42mbxjev> 9.11.2025.

numerów i tomów wszystkich rosyjskich czasopism epoki aleksandrowskiej. Użyteczność tej pracy podnoszą liczne indeksy do każdego z tomów. Nie jest to bibliografia w układzie systematycznym czy autorsko-tytułowym, ale adnotowany spis zawartości czasopism.

Podobny charakter ma klasyczny już, brytyjski *Wellesley Index to Victorian Periodicals 1824–1900* (1966–1989), będący spisem treści czasopism treści ogólnej i humanistycznej (z pominięciem utworów literackich). Skalę pracy włożonej w to zestawienie – i zarazem jego użyteczności – obrazuje fakt, że artykuły w dziewiętnastowiecznych brytyjskich czasopismach były publikowane w większości anonimowo, co przed twórcami postawiło zadanie ustalania autorstwa tysięcy pozycji. *Index* jest dzisiaj dostępny online, w ramach bazy *C19: The Nineteenth Century Index*⁶.

Na końcu tego przeglądu europejskich retrospektywnych bibliografii i spisów zawartości czasopism wspomnieć należy o niemieckiej *Inhaltsanalytische Bibliographien deutscher Kulturzeitschriften des 19. Jahrhunderts (IBDK)* (1995–1996). To wielotomowa seria bibliografii poszczególnych czasopism z lat 1815–1880, w układzie krzyżowym haseł autorskich i przedmiotowych. Objęła 20 wybranych tytułów w 10 tomach. Układ haseł tego projektu był inspiracją dla *Bibliografii zawartości czasopism warszawskich*, chociaż istnieją wyraźne różnice między projektami – przede wszystkim niemiecka publikacja jest serią bibliografii zawartości poszczególnych tytułów, podczas gdy moja bibliografia obejmuje w jednym ciągu chronologicznym zawartość kilkudziesięciu periodyków.

IBDK dąży do kompletności zarejestrowanego materiału: uwzględniono nawet drobne notki redakcyjne, a na równi z artykułami i utworami literackimi szczegółowo pochyłono się nad materiałem ilustracyjnym.

Jak powstawała *Bibliografia zawartości czasopism warszawskich 1795–1831*

Bibliografia zawartości czasopism warszawskich 1795–1831 stanowi w zamysłu pierwszą część przedsięwzięcia, które ma objąć zawartość wyda-

6 <https://tinyurl.com/399t2aam> 18.06.2026.

wanych w Warszawie w XIX wieku czasopism mających charakter ogólny (humanistyczny), literacki bądź literacko-rozrywkowy i historyczny. Ze względu na ogrom materiału bibliografia będzie podzielona na odcinki chronologiczne. Kolejny tom, nad którym prace są mocno zaawansowane, obejmie lata 1832–1850.

Jest to obecnie bodaj jedyne realizowane obecnie przedsięwzięcie, będące retrospektywą bibliografią czasopism polskich, obejmującą więcej, niż jeden tytuł. Wspomniana w pierwszej części artykułu seria dotycząca wielkopolskich czasopism i gazet doby zaborów stanowi bowiem nie tyle bibliografię *sensu stricto*, ile wykaz zamieszczonych na łamach wybranych periodyków publikacji – bez informacji o autorstwie publikacji anonimowych czy podpisanych pseudonimami. Nie zmienia to oczywiście faktu, że pozostaje cennym źródłem dla historyków i badaczy literatury.

Bibliografia zawartości czasopism warszawskich jest w całości indywidualną pracą autorską – realizowaną i wydawaną wysiłkiem autora niniejszego artykułu. W niniejszej publikacji po raz pierwszy przedstawiona zostaje jej geneza, warsztat pracy i założenia metodologiczne.

Pierwszy etap prac nad bibliografią, rozpoczęty w 2020 roku, polegał na wyselekcjonowaniu z ogółu wydawanych w objętym pracą okresie czasopism tytułów spełniających wyżej opisane kryteria treściowe. Pominięto czasopisma satyryczne i humorystyczne oraz dziecięce. Uwzględniono jedynie czasopisma w języku polskim. Kluczowy był charakter czasopisma i jego zawartość, a nie częstotliwość ukazywania się. Dlatego w bibliografii zarejestrowano zawartość ukazującego się codziennie „Dziennika Damskiego” (1830) i wydawanego trzy razy w tygodniu „Kuriera dla Płci Pięknej” (1823).

Kolejnym etapem pracy było szczegółowe rozpisanie zawartości wszystkich numerów danego czasopisma. Fakt, że ogromna większość tytułów jest dostępna w bibliotekach cyfrowych, ułatwiło i przyspieszyło pracę – brakujące numery i nieliczne brakujące komplety efemerycznych czasopism uzupełniono dzięki zbiorom mikrofilmowym Biblioteki Narodowej. Drugi etap stanowiło opatrzenie każdej pozycji hasłem autorskim i zakwalifikowanie jej pod odpowiednie hasło przedmiotowe.

Przy ustalaniu haseł autorskich oczywiście podstawowe wyzwanie to próba ustalenia autorstwa publikacji anonimowych i rozszyfrowania pseudonimów oraz kryptonimów. W pierwszym przypadku pomocą są

nie tylko opublikowane bibliografie, ale także dostęp do skanów książek i artykułów poprzez wyszukiwarkę Google – w niejednym przypadku udało się dotrzeć do artykułów, które pozwalały wskazać autora anonimowych publikacji. W drugim przypadku uznano, że podstawowe dzieło, którym jest *Słownik pseudonimów pisarzy polskich* nie może być jedynym źródłem. Jak czasochłonna była to praca, pokazuje fakt, że autorów anonimowych bądź podpisanych kryptonimami wierszy próbowano ustalać m.in. wyszukując utwory poetyckie w zasobie książek dostępnych przez Google poprzez incipity. Zdarzało się, że anonimowy wiersz ukazał się później w zbiorze utworów opatrzonych nazwiskiem autora. Udało się – z dużym prawdopodobieństwem – rozwiązać kilkanaście kryptonimów autorskich, pominiętych w *Słowniku*, na podstawie porównań z innymi, podpisanymi imieniem i nazwiskiem publikacjami w danym czasopiśmie. Pełen wykaz rozwiązanych pseudonimów i kryptonimów znalazł się na końcu tomu – obejmuje kilkaset pozycji.

Dużą trudnością okazało się ustalenie prawidłowej formy nazwisk obcych mniej znanych twórców, których przekłady opublikowano na łamach warszawskich periodyków. Zasada „pisz jak słyszysz” była stosowana nagminnie i z pełną swobodą. Nie wymaga kwerendy ustalenie, że „Szyler” i „Szyller” to „Schiller”, a „Gripalcer” to w rzeczywistości Franz Grillpalzer. Ale by powiązać tajemniczego „Jony” z francuskim autorem Victorem Jouy, należało poświęcić nieco pracy. Konieczna była kwerenda w Google Books i porównanie z innymi publikacjami z czasopism warszawskich, które już trafiły do materiału roboczego.

Szeregowanie pod hasłami przedmiotowymi wymagało choćby pobieżnego zapoznania się z treścią każdej publikacji, również utworów literackich. Nie tytuł, a rzeczywista treść publikacji decydowała o zaszeregowaniu. Opublikowany w numerze 39 „Gazety Literackiej” z roku 1822 przegląd *Pisma periodyczne* wedle tytułu powinien się znaleźć pod hasłem „Czasopisma”. Tymczasem figuruje pod hasłem „Francja: czasopisma”, jego treść bowiem dotyczy prasy francuskiej. Anegdota *Wyrobnik filozof* z „Rozmaitości Warszawskich” nie trafiła pod hasło przedmiotowe „Anegdoty”, ale pod hasło przedmiotowe „Napoleon I Bonaparte”, dotyczy bowiem cesarza Francuzów.

Bibliografia zawartości czasopism warszawskich – o projekcie

Bibliografia zawartości czasopism warszawskich nie może się oczywiście równać z omówionymi wyżej monumentalnymi publikacjami, niemniej jednak ma ambicję zapełnić istotną lukę, jaką stanowi brak retrospektywnej bibliografii zawartości ważniejszych czasopism treści ogólnej, literackiej i kulturalnej.

Inspiracją zarówno dla układu, jak i zakresu bibliografii była wspomniana niemiecka *IBDK*. Rzecz jasna, inspiracja nie oznacza automatycznego przeniesienia zasad kompozycji i opisu bibliograficznego. Podobnie jednak, jak w niemieckiej serii, w *Bibliografii zawartości czasopism warszawskich* przyjęto dwie zasady. Pierwsza to **możliwa kompletność uwzględnionej w bibliografii materiału**. Wynika ona z założenia, że błędem jest przyjęcie zasady, że to bibliograf ma decydować, które treści opublikowane na łamach periodyków będą dla użytkownika wartościowe, które zaś będą mieć wartość znikomą lub zgoła żadną. Zasada ta prowadzi bowiem do kompletnej rejestracji artykułów, ale zazwyczaj już częściowej recenzji (wyłączone są często krótsze notki recenzyjne) czy utworów literackich; całkowicie pomijane bywają interesujące dla badaczy dziejów prasy informacje redakcyjne. Dzięki jej odrzuceniu w *Bibliografii zawartości czasopism warszawskich* użytkownik znajdzie również drobne notki recenzyjne, krótkie wiersze, informacje o prenumeracie czasopism czy zapowiedzi redakcyjne, podobnie jak całą korespondencję zamieszczaną na łamach periodyków, porady z zakresu gospodarstwa domowego i przeglądy mód. Jedyne materiały, które zostały pominięte, to: anonimowe zagadki i kalambury (ale zarejestrowano te, które są podpisane nazwiskami bądź pseudonimami czy kryptonimami) oraz rubryki poświęcone różnościom. Z tych rubryk wydobyto jednak obszerniejsze notki, szczególnie poświęcone osobom i wydarzeniom mającym znaczenie dla polskiej kultury i historii oraz nekrologi. W ten sposób zarejestrowano około 10 tysięcy publikacji z 45 czasopism, które ukazywały się w ciągu 36 lat.

Druga zasada, przyjęta za niemiecką *IBDK*, to **szeregowanie haseł w układzie krzyżowym**. Zwiększa to objętość bibliografii, niektóre bowiem publikacje są rejestrowane kilkakrotnie. *Oda na śmierć Napoleona*

Casimire'a Delavigne'a w tłumaczeniu Józefa Wyleżyńskiego, opublikowana na łamach „Dekameronu Polskiego” w 1830 roku, została zarejestrowana pod hasłami autorskimi „Delavigne” i „Wyleżyński”, a także pod hasłem przedmiotowym „Napoleon i Bonaparte”.

Hasła autorskie rejestrują zatem kompletną twórczość danej osoby na łamach czasopism zarejestrowanych w bibliografii – jako autora głównego, współautora, tłumacza, edytora, autora wstępu i przypisów itp. Wśród haseł przedmiotowych można wyróżnić dwie grupy. Pierwszą stanowią nazwy własne, geograficzne i osobowe. W ich obrębie w układzie alfabetycznym (wg autorów i tytułów prac anonimowych) wykazane są wszystkie publikacje dotyczące danego kraju, miejscowości czy osoby. Dzięki temu korzystający z bibliografii może w jednym miejscu znaleźć wszystkie opublikowane w uwzględnionych tytułach pozycje dotyczące osobistości polskich i obcych, krajów Europy i świata, a także regionów i miejscowości ziem polskich. Mamy więc zestawioną pokazną bibliografię treści dotyczących Francji, jej kultury, nauki, prawa, ustroju (ponad 130 pozycji), Warszawy (ok. 370 pozycji), historii Polski (120 pozycji). Bibliografia przedmiotowa Adama Mickiewicza, w tym recenzje jego dzieł, to 16 publikacji, ale już publikacje dotyczące Napoleona to 46 pozycji.

Pewną innowacją jest to, że w obrębie przedmiotowych haseł biograficznych zarejestrowałem również utwory literackie dotyczące danej osoby. Wyszedłem z założenia, że mogą mieć one znaczenie dla badaczy, szczególnie w przypadku poezji okolicznościowej.

Druga kategoria haseł przedmiotowych to hasła, w których pod nagłówkami dziedzinowymi i rodzajowymi zebrano wyłącznie publikacje anonimowe. W większości są to pozycje drobne, różnego rodzaju ciekawostki, kroniki wydarzeń, niewielkie utwory literackie (rejestrowane zbiorczo pod hasłami: „Poezja – utwory anonimowe” i „Proza – utwory anonimowe”). Znowu sięgnijmy do przykładu: pod hasłem „Przyroda” odnotowano 66 bezimiennych notatek o ciekawostkach ze świata roślin, zwierząt, osobliwościach geograficznych. Jednocześnie, jak przy innych hasłach przedmiotowych, zamieszczono tu odsyłacze do haseł geograficznych. Użytkownik zainteresowany publikacjami dotyczącymi przyrody Polski czy Włoch znajdzie je – autorskie i anonimowe – pod hasłami „Polska: przyroda” i „Włochy: przyroda”.

Bibliografia zawartości czasopism warszawskich w rękach badacza literatury

Jaką rolę *Bibliografia zawartości czasopism warszawskich* może spełnić w warsztacie badacza i historyka literatury? Starałem się, by poprzez pełną rejestrację zawartości wszystkich literackich i humanistycznych czasopism dać obraz kultury Królestwa Polskiego (a wcześniej ziem pod zaborem pruskim i Księstwa Warszawskiego) w objętym bibliografią okresie – zarówno, jeśli chodzi o życie literackie i kulturalne na ziemiach polskich, zwłaszcza w Warszawie, jak i o recepcję literatur obcych. Pięćdziesiąt trzy utwory Friedricha Schillera (w tym cztery wiersza *Godność kobiet* w trzech różnych przekładach – Brunona Kicińskiego, Konstantego Gaszyńskiego i Józefa Dionizego Minasowicza) dają ogłód na popularność niemieckiego poety i dramaturga, podobnie jak 7 publikacji przedmiotowych dotyczących Schillera. W przypadku Byrona mamy 37 utworów twórcy i 16 dotyczących go publikacji. Pod hasłem „Literatura” znalazły się publikacje anonimowe dotyczące literatury w ogólności (w tym kroniki literackie, publikowane na łamach czasopism), ale też odsyłacze do 23 haseł geograficznych, gdzie występuje podhasło „Literatura” – od Anglii po Wilno i Włochy.

Hasła autorskie, mam nadzieję, pozwolą uzupełnić zwłaszcza bibliografię osobową autorów *minorum gentium*, podobnie jak autorskie hasła przedmiotowe. Jako przykład może posłużyć poeta Michał Gozdawa Godlewski, którego wiersze ukazywały się na łamach czasopism warszawskich i wileńskich. W dostępnej w Internecie wersji kartoteki Bara zarejestrowano jedynie wiersze Godlewskiego z „Dziennika Wileńskiego”. W *Bibliografii zawartości czasopism warszawskich* znalazło się 15 pozycji (łącznie 30 utworów, ponieważ niektóre pozycje zawierały po kilka drobnych wierszy, zgromadzonych pod wspólnym tytułem *Melodie*) z „Dziennika Damskiego” i „Dekameronu Polskiego”.

Zamieszczony na końcu książki indeks rozwiązanych kryptonomów i pseudonimów także uzupełnia nieco stan dotychczasowej wiedzy, jak wyżej wspomniano.

Jeśli nie będzie niespodziewanych przeszkód, to do końca 2026 roku powinna być gotowa do wydania druga część bibliografii, obejmująca lata 1832–1850. Opracowane już przeze mnie materiały z kolejnych

czasopism są sukcesywnie przesyłane na ręce prof. Wacława Waleckiego z Centrum Badawczego Bibliografii Polskiej Estreicherów w Krakowie – tak, by już teraz mogły być wykorzystywane przy opracowywaniu kolejnych tomów *Bibliografii polskiej XIX stulecia*. Panu Profesorowi dziękuję za liczne słowa uznania, które są zachętą, by nie ustawać nad pracą nad bibliografią – pracą, którą wykonuję w pojedynkę i którą finansuję (łącznie z wydaniem) z własnych środków. W tym miejscu składam podziękowania również Wojciechowi Maziarskiemu, który zajął się stroną edytorską *Bibliografii* i który, mam nadzieję, będzie wydawał kolejne jej tomy.

Literatura

- Bąbiak, G. (2015). „Tygodnik Ilustrowany”: bibliografia zawartości 1890–1899. Warszawa: Uniwersytet Warszawski, Wydział Polonistyki.
- Bibliografia literatury polskiej „Nowy Korbut”* (2024). T. 10, vol. 2: Adam Mickiewicz: opracowania, Warszawa: Wydawnictwo Instytutu Badań Literackich PAN; Wydawnictwo KLE.
- Bibliografija rasprava, članaka i književnih radova* (1956–1986). [8–:] *Bibliografija rasprava i članaka*, 1–15. Zagreb: Leksikografski Zavod.
- Bibliografija rasprava i članaka* (2004). 16–17: Kazalište u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini 1826–1945. Zagreb: Leksikografski Zavod.
- Inhaltsanalytische Bibliographien deutscher Kulturzeitschriften des 19. Jahrhunderts – IBDK* (1995–1996). Bd. 1–10. München: K. G. Saur.
- Ivančić, J. (2007). *Katalog retrospektivne bibliografije članaka Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža: ustroj i povijest nastanka*. „Studia Lexicographica”, 2007, nr 1, s. 129–150. <https://hrcak.srce.hr/file/163231>. 9.11.2025.
- Maškova, V.-M. (1969). *Istorija ruskoj bibliografii načala XX veka (do oktâbrâ 1917 goda)*. Moskva: Kniga.
- Mendykowa, A. (1986). *Podstawa bibliografii*. Warszawa: PWN.
- Mežov, V.-I. (1890–1893). *Russkaâ istoričeskaâ bibliografiâ 1800–1854*. T. 1–3. Sankt Peterburg: [nakładem autora].
- Register til en der norske tidsskrifter* (1908–11). 1–2. Kristiania: Det Deichmanske Bibliothek.
- Rosołowski, M. (2024). *Bibliografia zawartości czasopism warszawskich 1795–1831*, Warszawa: MAGAM.
- Svodnyj katalog serial'nyh izdanij Rossii (1801–1825)*. (1997). T. 1–. Sankt Peterburg: Rossijskaâ nacionalnaâ biblioteka.
- Szinnyei, J. (1874–1885). *Hazai és külföldi folyóiratok magyar tudományos repertórium*. Dz. 1. 1–2, dz. 2. 1. Budapest: Athenaeum.

Vsevolodov, V.-I. (1857). *Azbučnyj ukazatel' russkoj povremennoj slovesnosti s 1735 po 1857 god.* Sankt Peterburg: tip. Departamenta Voennykh Poselenij.

Wellesley Index to Victorian Periodicals 1824–1900 (1966–1989). Vol. 1–5. London–Toronto: Routledge; University of Toronto Press.

https://lib.amu.edu.pl/spis_zawartosci_prasy_wielkopolskiej/ 9.11.2025.

<http://bar.ibl.waw.pl> 9.11.2025.

<http://katalog.lzmk.hr> 9.11.2025.

- **MARCIN ROSOŁOWSKI** (b. 1978), graduate of the Faculty of Law and Administration of the University of Warsaw; author of: *Bibliografia Staszicowska 1990–2016* (Warsaw 2017), co-author of the studies: *Poczet przedsiębiorców polskich* (Warsaw 2018, 2nd ed. Warsaw 2021, eng. translation: *Portraits of Polish Entrepreneurs*, Warsaw 2020), *Świat polskiej szlachty: dzieje ludzi i rodzin* (Warsaw 2019, with Arkadiusz Bińczyk as co-author), and *Siedem wieków Warszawy: kalendarium historii miasta do końca XIX wieku* (Warsaw 2023). Vice-President of the Management Board of the XBW Ignacy Krasicki Foundation and member of the Council of the Staszic Institute Foundation.